

КУВАКІН СЕРГІЙ ВЯЧЕСЛАВОВИЧ

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Київський інститут Національної гвардії України
<https://orcid.org/0000-0003-1032-6736>*

ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ УЧАСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ У ВИКОНАННІ ЗАХОДІВ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ ЯК ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

Проаналізовано проблему нормативного регулювання участі підрозділів Національної гвардії України у виконанні заходів правового режиму воєнного стану як основи забезпечення державної безпеки. Під час дії правового режиму воєнного стану правоохоронний і оборонний вектори діяльності Національної гвардії України поєднуються, і до основних обов'язків та функцій додається виконання заходів правового режиму воєнного стану. Однак в умовах сьогодення правове регулювання повноважень Національної гвардії України під час участі у зазначених заходах здійснюється недостатньо, що часом позначається на якості виконання поставлених державою завдань.

Визначено, що метою застосування заходів правового режиму є відвернення загрози, відсіч збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози державній незалежності України, її територіальній цілісності. Акцентовано на особливій ролі у реалізації заходів правового режиму воєнного стану підрозділів Національної гвардії України, які діють не ізольовано, а у тісній взаємодії з органами публічної влади, правоохоронними органами та Збройними Силами України задля створення відповідних умов формування безпечного середовища життєдіяльності як основи безпеки на всій території України. Здійснено класифікацію заходів забезпечення правового режиму воєнного стану й охарактеризовано обмежувальні, контрольні, оборонні та правоохоронні заходи.

Наголошено на необхідності реформування нормативної бази щодо взаємодії між Національною гвардією України та іншими структурами сил безпеки й оборони, що є важливим завданням для вдосконалювання безпекової системи України.

***Ключові слова:** безпека; військовослужбовці; військові формування; воєнний стан; заходи; оборона; правоохоронна функція.*

Постановка проблеми. Через збройну агресію РФ проти України Указом Президента України, затвердженим Верховною Радою України, з 24 лютого 2022 р. запроваджено режим воєнного стану, в якому наша держава з моменту проголошення своєї незалежності ніколи не перебувала. Попри те, що в Україні на той момент була реальна загроза національній безпеці, і відповідна законодавча база регламентувала більшість основних питань, які потенційно можуть виникати під час війни, практики його застосування не було. У цей період невизначеності всі державні й недержавні інституції розпочали перебудову своєї діяльності відповідно до реалій війни (процес перебудови триває й досі).

Виключенням не стала й Національна гвардія України (НГУ), хоча мала значний досвід активної участі у бойових діях з 2014 р., захищаючи державний суверенітет і територіальну цілісність України.

У виданнях з державної безпеки й оборони неодноразово наголошувалося: Національна гвардія України є універсальним військовим формуванням, яке належить до сектору безпеки і оборони держави, у мирний період як складова сил безпеки виконуючи правоохоронні функції, а у воєнний час долучаючись до сил оборони. Тому належність НГУ водночас до сил безпеки у мирний час і до сил оборони в умовах правового режиму воєнного стану засвідчує, з одного боку, унікальність і багатofункціональність військового

формування, а з іншого – потребує комплексного підходу до питань розвитку й подальшого її функціонування [1].

Під час дії правового режиму воєнного стану ці два вектори діяльності Національної гвардії України поєднуються, оскільки військове формування одночасно має забезпечувати і правоохоронний напрямок, і оборонний. Тому М. О. Єрмошин та Т. А. Сутюшев зауважують, що військові формування НГУ виконують службово-бойові (оперативні) завдання в межах основних видів і форм службово-бойової діяльності і дій Національної гвардії України на стратегічному рівні, під час повсякденної служби, за надзвичайного та воєнного станів [2].

Серед ключових обов'язків і функцій, покладених на НГУ, є виконання заходів правового режиму воєнного стану. Проте в умовах сьогодення правове регулювання повноважень Національної гвардії України під час участі у зазначених заходах вбачається недостатнім, що впливає на якість виконання поставлених державою завдань. Саме цим зумовлюється актуальність і практична значущість вибраного напряму дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Підґрунтям для дослідження основних напрямів діяльності НГУ в умовах правового режиму воєнного стану є суттєві теоретичні напрацювання таких вітчизняних науковців: В. М. Александров [11], Ю. В. Аллеров [13], Д. А. Власенко [4], М. О. Єрмошин [2], О. Ф. Кобзар [9], Ю. М. Коломієць [10], О. В. Кривенко [13], М. О. Кітоторов [1], А. В. Мартинюк [5], М. О. Семенишин [7], В. В. Сокурєнко [14], Р. В. Стефанчишен [6], Т. А. Сутюшев [2], Д. В. Швець [7], Д. О. Шлега [8] та ін. Проведений аналіз наукових праць засвідчив, що багато аспектів діяльності Національної гвардії України в умовах правового режиму воєнного стану залишаються й досі недостатньо розробленими. Серед них особливого значення набувають проблеми правового регулювання повноважень Національної гвардії України під час виконання покладених завдань у здійсненні заходів правового режиму воєнного стану, зокрема й на деокупованих територіях і районах, наближених до бойових дій. Саме ці проблеми потребують детальнішого вивчення.

Мета статті – дослідити проблеми правового регулювання повноважень Національної гвардії України під час виконання заходів правового

режиму воєнного стану, обґрунтувати й уточнити роль і місце підрозділів Національної гвардії України у їх реалізації.

Виклад основного матеріалу. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» (ч. 1 ст. 1) визначає воєнний стан як особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [3].

Отже, воєнний стан характеризується обмеженням деяких конституційних прав і свобод громадян, специфічними повноваженнями органів державної влади та військових адміністрацій, запровадженням спеціальних заходів контролю. Зазначені особливості спрямовані на досягнення головної мети воєнного стану – захисту держави і громадян від воєнної загрози [4].

Режим воєнного стану, на думку А. В. Мартинюка, становить особливу форму або особливий підхід до правового регулювання суспільних відносин і процесів у державі внаслідок настання певних подій, обставин, що загрожують національній безпеці, територіальній цілісності, конституційному ладу, державному суверенітету й незалежності України. Уведення цього режиму – надзвичайний захід, який запроваджується за наявності реальних і суттєвих загроз, він характеризується наявністю певних обмежень низки прав і свобод людини і громадянина, прав та законних інтересів колективних суб'єктів, а також особливістю діяльності і взаємодії інститутів публічної влади. Окрема роль щодо запровадження й дії режиму воєнного стану відводиться військовим формуванням і правоохоронним органам, покликаним протистояти тим загрозам, унаслідок яких, власне, і встановлюється зазначений правовий режим. Представником і

військової, і правоохоронної ланок держави є Національна гвардія України, яка бере активну участь у забезпеченні режиму воєнного стану відповідно до Закону України «Про Національну гвардію України» [5].

На думку Р. В. Стефанчишена, низка заходів, що запроваджуються згідно з Законом України «Про правовий режим воєнного стану» на час дії цього правового режиму, є різновидом надзвичайних тимчасових адміністративно-правових заходів, що здійснюються суб'єктами публічної адміністрації спільно з військовим командуванням на основі прямих методів впливу у визначений спеціальним законодавством спосіб і в межах повноважень, якісно спрямованих на забезпечення національної безпеки та збереження державності в умовах обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб [6]. Водночас Д. А. Власенко визначає заходи забезпечення правового режиму воєнного стану як комплекс правових, організаційних та адміністративних дій, спрямованих на підтримання публічної безпеки й порядку, забезпечення національної безпеки й захисту прав і свобод громадян у період введення воєнного стану. Ці заходи передбачають тимчасові обмеження прав і свобод громадян, а також надання додаткових повноважень органам державної влади і військовому командуванню, що є необхідними й достатніми для ефективного реагування на загрози національній безпеці [4].

Метою застосування заходів правового режиму є відвернення загрози, відсіч збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності. Очевидно, що заходи правового режиму воєнного стану відрізняються конкретними завданнями й результатами, яких має бути досягнуто. Проте для будь-якого із зазначених заходів кінцевою метою є забезпечення належного стану суспільних відносин у державі в частині належного рівня національної безпеки, позиціонування України як незалежної держави та збереження її територіальної цілісності [6].

Під час дії правового режиму воєнного стану за рішенням Ради національної безпеки і оборони України, що набуло чинності в установленому порядку Указом Президента України, відповідно до законів України створені військові формування залучаються разом із

правоохоронними органами до вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану згідно з їхнім призначенням та специфікою діяльності [3].

Особливу роль у реалізації заходів правового режиму воєнного стану відіграють підрозділи НГУ, що діють не ізольовано, а у тісній взаємодії з органами публічної влади, правоохоронними органами та Збройними Силами України з метою створення відповідних умов для формування безпечного середовища життєдіяльності як основи безпеки на всій території України.

Основні характеристики заходів правового режиму воєнного стану такі.

1. Суб'єктами запровадження заходів правового режиму воєнного стану є військове командування разом із військовими адміністраціями самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування.

2. Нормативна підстава застосування заходів правового режиму воєнного стану – Указ Президента України, затверджений Верховною Радою України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях.

3. Головна мета заходів правового режиму воєнного стану – захист держави і громадян від воєнної загрози для забезпечення національної безпеки.

4. Ці заходи мають імперативний характер.

5. Надані повноваження мають дискреційний характер і здійснюються з урахуванням обстановки, місцевості тощо.

6. Заходи правового режиму воєнного стану ґрунтуються на нормах Конституції та законів України, а також на нормах міжнародного гуманітарного права. Проте значний масив правового регулювання відбувається на рівні підзаконних актів, які в переважній більшості мають міжвідомчий характер.

7. Заходи правового режиму воєнного стану поширюються на всіх фізичних та юридичних осіб, незалежно від форми власності.

Законом України «Про правовий режим воєнного стану» (ч. 1 ст. 8) визначено широкий спектр заходів забезпечення правового режиму воєнного стану, які, на думку Д. А. Власенка, можна класифікувати таким чином [4].

1. Обмежувальні заходи, спрямовані на тимчасове обмеження певних прав і свобод громадян (свобода слова, зібрань, пересування

та ін.), які можуть створювати загрозу національній безпеці.

2. Контрольні заходи, що встановлюють додатковий контроль за діяльністю суб'єктів господарювання, органів державної влади та громадян із метою запобігання диверсійній і розвідувально-підривній діяльності.

3. Оборонні заходи, які передбачають посилення обороноздатності держави, мобілізацію, організацію військової служби й цивільного захисту населення.

4. Правоохоронні заходи, спрямовані на забезпечення правопорядку, припинення правопорушень, пов'язаних із національною безпекою, їх досудове розслідування та притягнення винних до відповідальності.

Беремо за основу зазначену класифікацію і будемо використовувати її для визначення проблем правового регулювання виконання НГУ заходів правового режиму воєнного стану.

Змістове наповнення заходів правового режиму воєнного стану реалізується через застосування встановлених законом повноважень, що мають виконавчо-розпорядчий характер. Усталеним є трактування повноважень як поняття, що позначає сукупність прав та обов'язків, закріплених за суб'єктом для виконання його функціонального призначення. Залежно від підходу перелік прав та обов'язків, що формують повноваження, може бути вичерпним або ж містити відсилочні норми, які передбачають можливість установлення прав та обов'язків іншими нормативно-правовими актами. Повноваження завжди є відображенням владних приписів, оскільки: здійснюються виключно уповноваженими на це суб'єктами; є потенційно можливим способом впливу уповноваженого суб'єкта; забезпечуються нормою права; реалізуються виключно в межах публічно-правових відносин [6].

Обмежувальні заходи, що здійснюють підрозділи НГУ. Захист та охорона життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави є однією з основних місій НГУ. Проте під час дії воєнного стану в Україні з метою забезпечення оборони країни та збереження її безпеки деякі права і свободи громадян можуть бути обмежені законом, але непорушними залишаються основоположні права, закріплені у Конституції. У цей період військовослужбовці НГУ наділяються додатковими повноваженнями, зокрема

здійснювати заходи із забезпечення дотримання комендантської години, перевірки документів громадян, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян, забезпечувати особливий режим в'їзду і виїзду, обмежувати свободу пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів тощо. Отже, додаткові повноваження військовослужбовців НГУ щодо обмеження прав громадян переважно дублюють повноваження співробітників Національної поліції, для яких вони є повсякденними.

Зауважимо, що правова регламентація цих повноважень для військовослужбовців НГУ потребує більшої деталізації. Необхідно впорядкувати механізм практичного застосування додаткових повноважень військовослужбовців НГУ щодо обмеження прав громадян і закріпити їх на рівні міжвідомчих наказів. Законодавством мають визначатися чіткі процедури обмеження прав і свобод громадян щодо свободи зібрань і свободи слова з дотриманням принципу пропорційності й мінімізації втручання. Так само важливо закріпити механізми правового захисту громадян від неправомірних дій із боку органів публічної влади і посадових осіб під час реалізації заходів воєнного стану. Варто також запровадити особливі процедури для розгляду скарг громадян щодо рішень органів влади в умовах воєнного стану, тим самим сприяти захисту їхніх прав [7].

Контрольні заходи. Національна гвардія України як військово-формування з правоохоронними функціями забезпечує охорону публічної безпеки та порядку, а також захист державного суверенітету. Вона виконує завдання з охорони державних установ та стратегічних об'єктів, забезпечуючи захист населення і територій. Отже, крім виконання завдань на лінії фронту НГУ здійснює контрольні заходи, що мають правоохоронну спрямованість. Військовослужбовці НГУ несуть службу на блокпостах, беруть участь у виконанні правоохоронних завдань на деокупованих і прифронтових територіях, здійснюють стабілізаційні заходи, залучаються до контрдиверсійних заходів та протидії диверсійно-розвідувальним групам.

Місце Національної гвардії України у системі правоохоронних органів не може визначатися без урахування характеру й форм її взаємодії з іншими правоохоронними

структурами, оскільки відповідно до чинного законодавства НГУ входить до системи Міністерства внутрішніх справ України, що визначає її тісну інституційну й функціональну взаємодію з Національною поліцією, Державною прикордонною службою, Державною міграційною службою та іншими органами системи внутрішніх справ. Природа цієї взаємодії полягає в координації дій під час виконання спільних завдань, пов'язаних з охороною громадського порядку, забезпеченням режиму надзвичайного чи воєнного стану, участю в антитерористичних заходах, оперативно-розшуковій діяльності та забезпеченні охорони державного кордону. На практиці така взаємодія виявляється у спільному несенні служби, проведенні спільних патрулювань, блокпостового контролю, забезпеченні публічної безпеки під час масових заходів, евакуації цивільного населення із зон бойових дій, участі у заходах територіальної оборони тощо [8].

Оборонні заходи. В умовах правового режиму воєнного стану важливу роль серед складових сил оборони відіграють саме військові частини оперативного призначення НГУ, що забезпечують виконання завдань із ведення воєнних (бойових) дій із надання відсічі збройній агресії рф. Саме ці суб'єкти спроможні на належному рівні, разом із підрозділами сил безпеки й оборони, виконувати бойові завдання і вести бойові дії на відповідному рівні.

Національна гвардія України нині є одним із найбільш задіяних до відбиття нападу росії підрозділів сектору безпеки й оборони, а її службово-бойова діяльність сьогодні є неперервною і багатоманітною. НГУ має складну структуру, адже (за своїм призначенням) охоплює частини й підрозділи кількох видів: частини з охорони об'єктів державного значення; частини й підрозділи з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав і представництв міжнародних організацій в Україні; військові частини з охорони громадського порядку; частини й підрозділи з конвоювання; частини оперативного призначення; підрозділи спеціального призначення та ін. По суті, за структурою Національна гвардія є аналогом виду Збройних Сил України (у її складі немає родів військ, але є види військових частин) [9].

Під час здійснення оборонних заходів військові частини оперативного призначення

НГУ підпорядковуються Головнокомандувачеві Збройних Сил України так само, як і інші підрозділи сил оборони й безпеки держави. Водночас щодо безпосередньої участі у бойових діях простежуються проблеми – наявність правових прогалин під час взаємодії НГУ з іншими підрозділами сил безпеки й оборони, особливо це стосується заходів, пов'язаних із взаємодією та координацією.

Правоохоронні заходи. Специфіка покладених на Національну гвардію України функцій визначає її вагоме місце серед складових правоохоронної системи. Ефективне використання підрозділів НГУ є однією з ключових умов забезпечення громадського порядку й безпеки і сприяє системній протидії злочинності, припиненню протиправних посягань, а також забезпеченню безпеки громадян і суспільства. Роль НГУ при цьому полягає у створенні умов для формування безпечного середовища життєдіяльності держави як основи внутрішньої безпеки та одного з головних чинників стримування збройної агресії рф. Зауважимо, що означені аспекти правоохоронної діяльності Національною гвардією України реалізуються й у звичайний час. Однак, як зазначає А. В. Мартинюк, у період режиму воєнного стану і протистояння збройній агресії роль Національної гвардії України як суб'єкта забезпечення безпекового середовища значно посилюється, оскільки з огляду на загрози й виклики в умовах воєнних дій виникає потреба у більш суворих і дієвих заходах, зокрема із залученням військовослужбовців, які можуть здійснювати й поліцейські заходи [5].

Національна гвардія України також часто виконує функції з охорони громадського порядку й безпеки, які перетинаються з повноваженнями Національної поліції України, що може створювати непорозуміння і незлагодженість у практичних діях.

Взаємодія Національної поліції і Національної гвардії необхідна для ефективного виконання службово-бойових завдань у період воєнного стану. Спільні патрулі, проведення обшуків і затримань, а також забезпечення правопорядку під час масових заходів створюють умови для безпеки населення. Після деокупації українських територій, де велися бойові дії, правоохоронні органи виконують завдання з відновлення правопорядку, запобігання злочинності та забезпечення дотримання законності. У таких складних умовах взаємодія

цих державних інституцій необхідна також для організації гуманітарних коридорів і доставляння різного роду допомоги місцевому населенню [10].

Виконуючи завдання в умовах воєнного стану, підрозділи НГУ часто залучаються до бойових дій, забезпечуючи правопорядок на звільнених територіях. Особлива увага приділяється охороні важливих державних об'єктів, забезпеченню громадського порядку, а також участі у спільних операціях із ЗСУ та СБУ щодо боротьби з тероризмом та іншими загрозами державній безпеці [11].

Окрім того, в умовах сучасної війни завдання Національної гвардії України розширюються до виконання бойових операцій, зокрема конвоювання військовополонених і підтримання безпеки на тимчасово окупованих територіях.

Завдання конвоювання військовополонених в умовах активних бойових дій потребує високого рівня координації між Національною гвардією України, Збройними Силами України та іншими силовими структурами, аби забезпечити належну безпеку як для військовополонених, так і для особового складу. Недостатня координація може призвести до непередбачуваних ризиків.

На деокупованих територіях перед підрозділами Національної поліції і Національної гвардії постає чимало спільних завдань, досягти які можливо шляхом конструктивної взаємодії. Зокрема можна виділити такі завдання.

1. Забезпечення публічного порядку: патрулювання вулиць, охорона громадських місць і запобігання масовим заворушенням. У складних умовах після деокупації населених пунктів створюються змішані патрулі, до яких входять поліцейські та військовослужбовці НГУ.

2. Розмінування територій: спільна робота з інженерними підрозділами для очищення територій від вибухонебезпечних предметів.

3. Захист прав громадян, зокрема документування порушень прав людини та воєнних злочинів.

4. Охорона стратегічних об'єктів, тобто забезпечення безпеки на важливих об'єктах інфраструктури: електростанціях, мостах, лікарнях тощо [10].

Отже, вдосконалення взаємодії та координації між суб'єктами забезпечення реалізації заходів правового режиму воєнного

стану є багатоаспектним процесом, що потребує комплексних, системних зусиль. Злагоджена й ефективна робота органів публічної влади, військових структур, правоохоронних органів, громадських організацій та міжнародних партнерів сприятиме створенню стійкої системи національної безпеки, здатної протидіяти загрозам і забезпечувати стабільність в умовах правового режиму воєнного стану.

Окрім зазначених проблем наявна також проблематика взаємодії НГУ з іншими правоохоронними органами під час масових заворушень. Так, НГУ може діяти разом із Національною поліцією України, Службою безпеки України та місцевими органами влади. Проте брак чітких меж у розподілі функцій між цими структурами призводить до неузгодженості дій і дублювання зусиль, що може негативно впливати на оперативність реагування та ефективність припинення заворушень [12]. Оскільки чинне законодавство визначає Національну гвардію України основним суб'єктом із припинення масових заворушень, НГУ, здійснюючи заходи щодо їх припинення, координує діяльність сил і засобів правоохоронних органів, залучених до припинення зазначених протиправних дій.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Правове регулювання реалізації заходів правового режиму воєнного стану потребує комплексного підходу, чіткого дотримання законодавства, а також злагодженої роботи всіх державних і недержавних структур. Це дає змогу забезпечити ефективне управління в умовах кризових ситуацій, захистити права громадян, підтримувати порядок і стабільність у країні.

На законодавчому рівні є необхідність подальшого вдосконалення правового регулювання взаємодії між суб'єктами сектору безпеки і оборони. Закон України «Про правовий режим воєнного стану», хоча й визначає основні положення, потребує розроблення додаткових підзаконних актів, які б регулювали конкретні аспекти взаємодії між Національною гвардією України та іншими силовими структурами під час виконання завдань із забезпечення державної безпеки. Це сприятиме ефективному використанню ресурсів, запобігатиме дублювання функцій і підвищить оперативність прийняття рішень у складних умовах.

Удосконалювання взаємодії та координації між суб'єктами, залученими до забезпечення

реалізації заходів правового режиму воєнного стану в Україні, є необхідною умовою для ефективного реагування на загрози національній безпеці. Комплексний підхід, що передбачає впровадження сучасних технологій у діяльність НГУ, може значно підвищити ефективність виконання заходів воєнного стану й забезпечити національну безпеку у сучасних умовах.

Реформування нормативної бази щодо взаємодії між Національною гвардією України та іншими структурами – важливе й необхідне завдання вдосконалення безпекової системи України. Пропонується запровадити більш чіткі алгоритми співпраці, які б визначали конкретні ролі й завдання кожної структури із сил безпеки й оборони і запобігали б ситуаціям, коли військовослужбовець НГУ змушений застосовувати норми багатьох нормативно-правових актів одночасно, користуватися законами й підзаконними актами, що регулюють діяльність інших правоохоронних і воєнізованих структур.

Подальші дослідження спрямовуватимуться на вдосконалення нормативно-правового регулювання діяльності Національної гвардії України.

Перелік джерел посилання

1. Ктіторов М. О. Розвиток спроможностей Національної гвардії України в умовах правового режиму воєнного стану. *Науковий вісник Київського інституту Національної гвардії України*. 2022. № 1. С. 24–31. DOI: <https://doi.org/10.59226/2786-6920.1.2022.24-31>.

2. Єрмошин М. О., Сутюшев Т. А. Основні види і форми службово-бойової діяльності і дій Національної гвардії України. *Честь і закон*. 2020. № 4 (75). С. 18–24. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2020/4/75/220549>.

3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 28. Ст. 250. URL: <https://surl.ln/wbdcvs> (дата звернення: 24.09.2025).

4. Власенко Д. А. Адміністративно-правове забезпечення реалізації заходів правового режиму воєнного стану : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 120007. Харків : ХНУВС, 2024. 26 с. URL: <https://surl.li/kirqoq> (дата звернення: 28.09.2025).

5. Мартинюк А. В. Адміністративно-правове забезпечення виконання Національною

гвардією України завдань з територіальної оборони : дис. ... канд. юрид. наук : 120007. Харків : ХНУВС, 2024. 213 с. URL: <https://surl.ln/gltevl> (дата звернення: 28.09.2025).

6. Стефанчишен Р. В. Заходи правового режиму воєнного стану як різновид адміністративних правових заходів. *Держава та регіони. Право*. 2023. № 4 (82). Т. 2. С. 165–170. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.4.2.30>.

7. Поліцейська юрисдикція в умовах воєнного стану : монографія / за заг. ред. Д. В. Швеця, М. О. Семенишина. Одеса : Гельветика, 2022. 552 с. URL: <https://surl.ln/fxhvqo> (дата звернення: 30.09.2025).

8. Шлега Д. О. Місце Національної гвардії України у системі правоохоронних органів. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2025. Вип. 2 (10). С. 135–141. DOI: <https://doi.org/10.32782/cuj-2025-2-16>.

9. Кобзар О. Ф. Поняття та зміст службово-бойової діяльності Національної гвардії України. *Науковий вісник Київського інституту Національної гвардії України*. 2023. № 1. С. 11–15. DOI: <https://doi.org/10.59226/2786-6920.1.2023.11-15>.

10. Коломієць Ю. М. Взаємодія Національної поліції та Національної гвардії України під час воєнного стану: особливості виконання завдань на деокупованих територіях. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. Вип. 4. С. 103–108. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2024.4.18>.

11. Александров В. М. Сектор безпеки і оборони України в механізмі реалізації оборонної функції держави. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 4. С. 78–82. DOI: <https://doi.org/10.36695/22195521.4.2020.13>.

12. Кобзар О. Ф., Ромашко О. М. Зміст і сутність масових заворушень як об'єкта припинення підрозділами Національної гвардії України. *Честь і закон*. 2023. № 2. С. 19–23. DOI: <https://doi.org/10.33405/20787480/2023/2/85/282526>.

13. Аллеров Ю. В., Кривенко О. В. Роль і місце Національної гвардії України у структурі сектору національної безпеки і оборони України. *Наука і оборона*. 2018. № 3. С. 3–9. DOI: <https://doi.org/10.33099/2618-1614-2018-4-3-3-9>.

14. Сокурєнко В. В. Підготовка кадрів для сектору безпеки і оборони як передумова забезпечення національної безпеки України. *Право і безпека*. 2021. № 3 (82). С. 209–218. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2021.3.24>.

References

1. Ktitorov M. O. (2022). *Rozvytok spromozhnosti Natsionalnoi hvardii Ukrainy v umovakh pravovoho rezhymu voiennoho stanu* [Development of the capabilities of the National Guard of Ukraine under the legal regime of martial law]. *Naukovyi visnyk Kyivskoho instytutu Natsionalnoi hvardii Ukrainy*, no. 1, pp. 24–31. DOI: <https://doi.org/10.59226/2786-6920.1.2022.24-31> [in Ukrainian].
2. Yermoshyn M. O., Sutiushchev T. A. (2020). *Osnovni vydy i formy sluzhbovo-boiovoi diialnosti i dii Natsionalnoi hvardii Ukrainy* [Main types and forms of military service and actions of the National Guard of Ukraine]. *Chest i zakon*, no. 4 (75), pp. 18–24. <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2020/4/75/220549>. [in Ukrainian].
3. *Zakon Ukrainy "Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu" № 389-VIII* [Law of Ukraine about the Legal regime of martial law activity no. 389-VIII]. (2015, May 12). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2015, no. 28. art. 250. Retrieved from: <https://surl.lj/wbdcvs> (accessed 24 September 2025) [in Ukrainian].
4. Vlasenko D. A. (2024). *Administratyvno-pravove zabezpechennia realizatsii zakhodiv pravovoho rezhymu voiennoho stanu* [Administrative and legal support for the implementation of measures of the legal regime of martial law]. Extended abstract of PhD thesis. Kharkiv : KhNUVS, p. 26. Retrieved from: <https://surl.li/kiroq> (accessed 28 September 2025) [in Ukrainian].
5. Martyniuk A. V. (2024). *Administratyvno-pravove zabezpechennia vykonannia Natsionalnoiu hvardiieiu Ukrainy zavdan z terytorialnoi oborony* [Administrative and legal support for the implementation of territorial defense tasks by the National Guard of Ukraine]. PhD thesis. Kharkiv : KhNUVS, p. 213. Retrieved from: <https://surl.lj/gltevl> (accessed 28 September 2025) [in Ukrainian].
6. Stefanchyshen R. V. (2023). *Zakhody pravovoho rezhymu voiennoho stanu yak riznovyd administratyvnykh pravovykh zakhodiv* [Measures of the legal regime of martial law as a type of administrative legal measures]. *Derzhava ta rehiony. Serii: pravo*, no. 4 (82), vol. 2. pp. 165–170. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.4.2.30> [in Ukrainian].
7. Shvets D. V., Semenyshyn M. O. (ed.) (2022). *Politseiska yurysdyktsiia v umovakh voiennoho stanu* [Police jurisdiction in martial law conditions]. Odesa : Helvetyka. Retrieved from: <https://surl.lj/fxhvqo> (accessed 30 September 2025) [in Ukrainian].
8. Shleha D. O. (2025). *Mistse Natsionalnoi hvardii Ukrainy u systemi pravookhoronnykh orhaniv* [The Place of the National Guard of Ukraine in the System of Law Enforcement Agencies]. *Tsentrlnoukrainskyi visnyk prava ta publichnoho upravlinnia*, vol. 2 (10), pp. 135–141. DOI: <https://doi.org/10.32782/cuj-2025-2-16> [in Ukrainian].
9. Kobzar O. F. (2023). *Poniattia ta zmist sluzhbovo-boiovoi diialnosti Natsionalnoi hvardii Ukrainy* [The concept and content of the service and combat activities of the National Guard of Ukraine]. *Naukovyi visnyk KI NHU*, no. 1, pp. 11–15. DOI: <https://doi.org/10.59226/2786-6920.1.2023.11-15> [in Ukrainian].
10. Kolomiets Yu. M. (2024). *Vzaiemodiia Natsionalnoi politsii ta Natsionalnoi hvardii Ukrainy pid chas voiennoho stanu: osoblyvosti vykonannia zavdan na deokupovanykh terytoriiakh* [Interaction of the National Police and the National Guard of Ukraine during martial law: features of task performance in the deoccupied territories]. *Pivdenoukrainskyi pravnychi chasopys*, vol. 4, pp. 103–108. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2024.4.18> [in Ukrainian].
11. Aleksandrov V. M. (2020). *Sektor bezpeky i oborony Ukrainy v mekhanizmi realizatsii oboronnoi funktsii derzhavy* [The security and defense sector of Ukraine in the mechanism of implementing the defense function of the state]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, no. 4, pp. 78–82. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.4.2020.13> [in Ukrainian].
12. Kobzar O. F., Romashko O. M. (2023). *Zmist i sutnist masovykh zavorushen yak obiekta pryrynennia pidrozdilamy Natsionalnoi hvardii Ukrainy* [The content and essence of mass riots as an object of suppression by units of the National Guard of Ukraine]. *Chest i zakon*, no. 2, pp. 19–23. DOI: <https://doi.org/10.33405/20787480/2023/2/85/282526> [in Ukrainian].
13. Allerov Yu. V., Kryvenko O. V. (2018). *Rol i mistse Natsionalnoi hvardii Ukrainy u strukturi sektoru natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy* [The role and place of the National Guard of Ukraine in the structure of the national security and defense sector of Ukraine]. *Nauka i oborona*, no. 3, pp. 3–9. DOI: <https://doi.org/10.33099/2618-1614-2018-4-3-3-9> [in Ukrainian].
14. Sokurenko V. V. (2021). *Pidhotovka kadriv*

dliia sektoru bezpeky i oborony yak peredumova zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Training personnel for the security and defense sector as a prerequisite for ensuring the national

security of Ukraine]. *Pravo i bezpeka*, no. 3 (82), pp. 209–218. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2021.3.24> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції / Received: 19.09.2025

Прорецензовано / Revised: 30.09.2025

Схвалено до друку / Accepted: 10.10.2025

KUVAKIN SERHII

*Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Social and Humanitarian Disciplines,
Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-1032-6736>*

PROBLEMS OF REGULATORY REGULATION OF THE PARTICIPATION OF NGU UNITS IN THE IMPLEMENTATION OF MEASURES OF THE LEGAL REGIME OF MARTIAL STATE AS THE BASIS OF ENSURING STATE SECURITY

This study analyzes the problems of regulatory regulation of the participation of the National Guard of Ukraine units in the implementation of measures of the legal regime of martial law as the basis for ensuring state security. The article emphasizes that during the legal regime of martial law, the law enforcement and defense vectors of the National Guard of Ukraine are combined. It is noted that among the main duties and functions assigned to the National Guard of Ukraine is the implementation of measures of the legal regime of martial law, however, in today's conditions there is insufficient legal regulation of the powers of the National Guard of Ukraine during participation in these measures in wartime, which affects the quality of the implementation of the tasks set by the state.

It was determined that the purpose of applying the measures of the legal regime is to avert the threat, repel armed aggression and ensure national security, eliminate the threat of danger to the state independence of Ukraine, its territorial integrity. It was established that a special role in the implementation of the measures of the legal regime of martial law belongs to the units of the National Security Service, which operate not in isolation, but in close cooperation with public authorities, law enforcement agencies and the Armed Forces of Ukraine in order to create appropriate conditions for the formation of a safe living environment as the basis of security throughout the territory of Ukraine. The measures to ensure the legal regime of martial law are classified and restrictive, control, defensive and law enforcement measures are characterized.

The need to reform the regulatory framework for interaction between the National Security Service and other security and defense forces is emphasized and is an important task for improving the security system of Ukraine. At the legislative level, there is a need to further improve the legal regulation of interaction between security and defense sector entities. The Law of Ukraine "On the Legal Regime of Martial Law", although it defines the main provisions, requires the development of additional by-laws that would regulate specific aspects of interaction between the National Guard of Ukraine and other law enforcement agencies when performing tasks to ensure state security, which will ensure the effective use of resources, avoid duplication of functions, and increase the efficiency of decision-making in modern conditions.

Keywords: *security; military personnel; military formations; martial law; measures; defense; law enforcement function.*